

Farao's dromen

Thema: Jozef
Genesis 41

a. De Farao droomt (Gen. 41: 1-7)

UITLEG VAN DE TEKST

Het is inmiddels alweer twee jaar geleden dat de schenker zijn taak aan het hof van de Farao mocht hervatten. En al die tijd zit Jozef in de gevangenis. De schenker heeft niet meer aan Jozef gedacht. Hij vergat hem (Gen. 40). Ongetwijfeld is dat voor Jozef een grote teleurstelling geweest. Hoe vaak zal hij niet gekeken hebben naar de gevangenispoort of er al een knecht van het paleis kwam. Maar die kwam niet. De dagen en weken regen zich aaneen, zonder dat er iemand naar Jozef omkeek om verandering in zijn situatie te brengen. En als er verandering in de situatie van Jozefs leven komt, dan is het God Zelf Die deze verandering in gang zet! God gaat namelijk spreken tot de Farao door middel van dromen (vers 1). De Farao droomt niet zomaar een droom. Het is onmiskenbaar een droom die iets te zeggen heeft, die iets wil duidelijk maken. Tot twee keer toe zelfs. In zijn droom staat de Farao aan de oever van de rivier. En als het in Egypte gaat over 'de rivier', dan wordt daar voor hen die zo belangrijke rivier de Nijl mee bedoeld. De rivier die in een groot deel van het land zorgt voor de vruchtbaarheid. De rivier die daarom ook goddelijke eer ontving. In zijn droom ziet de Farao uit deze rivier zeven vette koeien komen die in het gras aan de oever gaan grazen. Even later ziet de Farao nog zeven koeien uit de rivier komen. Maar in tegenstelling tot de eerste zeven zien deze er maar lelijk en mager uit. En dan gebeurt er iets wonderlijks, iets wat in een droom kan: die zeven lelijke, magere koeien eten de zeven vette koeien op. Dan wordt de Farao wakker, maar slaapt even later toch weer in en droomt opnieuw. Hij droomt nu dat hij uit

één halm zeven aren ziet groeien. Deze aren zijn mooi vol en dik. Daarna ziet hij weer zeven aren uit één halm. Maar deze laatste zeven zijn door de oostenwind, dat is een warme droge wind, verdord. Deze dunne aren verslinden de mooie, vette aren. Weer wordt de Farao wakker en merkt dat hij gedroomd heeft. Dromen met een boodschap. Daarbij voelt de Farao wel aan dat het om iets belangrijks gaat. Tegelijk heeft het ook iets dreigends.

TER OVERWEGING

In dit hoofdstuk worden we stapje voor stapje getuige van de grote verandering in het leven van Jozef. Duidelijk mogen we van begin af aan de leiding van God laten uitkomen, zoals dat in deze geschiedenis sterk naar voren komt. Niet altijd is Gods leiding duidelijk zichtbaar. Dat heeft ook Jozef ondervonden. Want pas na twee volle jaren in de gevangenis gaat blijken welke bedoeling God met deze hele geschiedenis heeft. Dat zal Jozef veel strijd gegeven hebben, zoals dat vandaag nog veel strijd meebrengt. Want het zijn soms moeilijke wegen, die mensen moeten gaan om geschikt gemaakt te worden voor de taak en de plaats waar God hen hebben wil. Ook nu blijkt weer opnieuw: van de mensen moet je het niet verwachten (vgl. Ps. 146: 3). De schenker vergat Jozef, maar God vergat hem niet. Hij doet wat Hij belooft en Hij laat het werk van Zijn handen niet varen. We kunnen, evenals bij Gen. 40, nog even ingaan op het dromen van dromen. God openbaarde zich in die tijd, toen er nog geen Bijbel was, anders dan aan ons mensen. Hij maakte zich op een andere manier aan hen bekend. Daarbij maakte Hij gebruik van middelen en methoden die in die tijd gebruikelijk waren. Nu is dat niet meer nodig, want wij hebben

de Bijbel, het Woord van de levende God, waarin Hij Zich openbaart. Dat Woord mag ons ook op de zondagsschool worden doorgegeven. Wij hoeven daarom niet meer te wachten op bijzondere gebeurtenissen (Rom. 10: 17).

GELOOFSLEER

Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 2, 3, 5 en (vooral) 7.

b. De schenker denkt aan Jozef (Gen. 41: 8-13)

UITLEG VAN DE TEKST

De Farao heeft er geen idee van wat die dromen betekenen. Hij zit er 's morgens dan ook helemaal verslagen bij. Alle geleerden van het hof worden erbij geroepen. Onder hen waren tovenaars en wijzen (vers 8). Bij tovenaars kunnen we het beste denken aan mensen die zich met occulte praktijken bezighouden. Door bezweringen, spreuken, gebaren en bepaalde voorwerpen probeerden zij de dingen te beïnvloeden en iets buitengewoons tot stand te brengen. In de dromen van de Farao gebeurde ook iets buitengewoons. Zij zouden dus wel kunnen verklaren wat er gaande was. Daarbij waren er ook nog de 'wijzen': mensen die uitblonken in kennis en inzicht. Droomduiding was in Egypte ook een officiële wetenschap. En de meest intelligenten die deze wetenschap beoefenden, kwamen aan het hof. Maar geen van hen kan een zinnig woord zeggen over de betekenis van de dromen van de Farao. Dan herinnert de schenker zich Jozef. Alles komt weer bij hem boven; hij was bij de koning in ongenoegen gevallen en daardoor in de gevangenis terechtgekomen (vers 9). Nu kon hij zich bij de koning weer bemind maken door Jozef ter sprake te brengen. Hij vertelt wat er in de gevangenis gebeurd is en dat alles ook uitgekomen is. Daaruit blijkt, dat hij er nog niets van begrepen heeft. Want de schenker zegt: 'Een Hebreeuwse jongeling legde ons onze dromen uit...' (vers 12). Terwijl Jozef duidelijk gemaakt had dat de uitleg van dromen Gods zaak was (Gen. 40: 8).

TER OVERWEGING

Hoe gemakkelijk beloven we iets als we zelf uit een moeilijke positie gered worden. Maar zodra we weer meedoen in het dagelijks leven, laten we die belofte voor wat ze is. Dat doen we tegenover mensen, dat doen we ook tegenover God. Maar als wij er niet op terugkomen, de Heere wel. Zoals ook hier bij de schenker. En wel vaker gebruikt de Heere onrust om ons heen of in ons om ons te herinneren aan beloften, die wij tegenover Hem hebben afgelegd.

c. Jozef legt de dromen uit (Gen. 41: 14-36)

UITLEG VAN DE TEKST

De Farao stuurt direct knechten naar de 'kuil', de kerker, om Jozef te halen. Voor Jozef mee kan, wordt hij eerst geschoren – i.t.t. de Joden lieten de Egyptenaren hoofdhaar en baard niet groeien – en netjes aangekleed. Bij de Farao gekomen zegt deze tot Jozef dat hij van hem gehoord heeft dat hij maar een droom hoeft te horen om die te kunnen uitleggen. Hij ziet in Jozef een soort natuurtalent. Jozef moet er dan weer op wijzen dat niet hij, maar dat God het is die de uitleg van dromen geeft (vers 16). Van zichzelf is hij ook niet in staat de betekenis van een droom te verklaren. Dat is Gods werk. Dan vertelt Farao wat hij gedroomd heeft (vers 17-24). Jozef geeft allereerst aan dat de twee dromen één zijn, dat wil zeggen: dezelfde betekenis hebben. Dat geeft aan dat waar God mee bezig is, nu nog verborgen, ook werkelijk zal gebeuren (vers 25). Dit wordt nog eens herhaald in vers 32. Denk daarbij ook aan Deut. 19: 15. Dan geeft Jozef de betekenis van de dromen. Er komen zeven jaren van overvloed, gevolgd door zeven jaren van hongersnood. Een hongersnood die het land zal 'verteren' (vers 30). Dit betekent zoveel als: land en volk zullen uitgemergeld worden. Farao doet er verstandig aan daar rekening mee te houden, want het gebeurt onherroepelijk. De zaak staat bij God vast en staat ook vlak voor de deur. God zal het haastig volbrengen (vers 32). Jozef vindt het echter niet voldoende alleen de dromen uit te leggen. Daar is de Farao uiteindelijk niet mee geholpen. Jozef heeft niet alleen de wijsheid van God gekregen om dromen uit te leggen; hij heeft ook wijsheid gekregen om goede raad te geven om zo volk en vorst van de dreigende ondergang te redden. Daarom geeft Jozef in grote lijnen aan wat er gebeuren moet. De Farao moet uitzien naar een wijs en verstandig man die de leiding op zich gaat nemen over een grote operatie. Deze moet er namelijk voor zorgen dat er in de jaren van overvloed twintig procent van de oogst als belasting aan de door de Farao benoemde man met zijn staf van medewerkers wordt afgedragen. Zij moeten dan voor de opslag ervan zorgen, zodat er aan het eind van die jaren van overvloed een dusdanige voorraad is aangelegd, dat die in de 'magere' jaren kan worden aangesproken. Dan hoeft het volk niet van honger om te komen (vers 36).

TER OVERWEGING

De Farao kijkt op een heel bijzondere manier tegen Jozef aan. Hij verwacht ook iets bovenmenselijks van hem. En hoe vaak verwachten ook wij het niet van de wijsheid van mensen. De manier waarop Jozef hier afwijst van zichzelf en wijst naar God, ty-

peert het verschil tussen 'de wijsheid van de wereld' en 'de wijsheid die uit God is'. 'De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn...' (1 Kor. 2: 14). Dat verstaan is alleen mogelijk als we door de Geest geleerd zijn. Dat geldt ook voor wat ons geopenbaard is aangaande onze toekomst. Als onze ogen niet verlicht zijn door God, verstaan we er niets van en kunnen we niets met de Heere Jezus Christus en Zijn heerlijkheid. Tegelijk blijkt uit de manier waarop Jozef alles zegt dat God het is, Die vruchtbare en onvruchtbare jaren geeft. Daarmee zijn niet alle vragen opgelost. Maar het is beter met onopgeloste vragen te blijven zitten en de levende God vast te houden, dan onze vragen glad te strijken en God, Die dwars door alles heen Zijn verlossingsplan uitvoert, kwijt te raken. Want zo is God. Door alles heen werkt Hij aan de verlossing! Juist in deze geschiedenis wordt het duidelijk - en geef het door aan de kinderen- : 'En wij weten, dat degenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede' (Rom. 8: 28a). De droom waarschuwt voor komend gevaar en met de uitleg roept Jozef op tot maatregelen. Zo staat hij hier, in het heidense Egypte, als de kerk in de wereld. Zo hebben ook wij met onze levenshouding te waarschuwen voor de geestelijke hongersnood en op te roepen tot het dienen van de levende God.

GELOOFSLEER

Heidelbergse Catechismus, zondag 10.
Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 13.

d. Jozef verhoogd (Gen. 41: 37-45)

UITLEG VAN DE TEKST

De wijze raad van Jozef wordt door de Farao overgenomen. Hij ziet in dat hij een wijs en doortastend man nodig heeft. En... hij acht niemand anders daartoe in staat dan Jozef, in wie 'Gods Geest is' (vers 38). Zoveel heeft de Farao er wel van begrepen dat de God van Jozef een groot God is, Die inzicht en wijsheid geeft. Hier zijn ook de knechten van de Farao het mee eens (vers 37). Zo is Jozef van de ene op de andere dag gepromoveerd van een vergeten slaaf in de staatsgevangenis tot de op één na machtigste man van Egypte. Hij krijgt de uitvoerende macht over heel het land en alle inwoners. Het hele volk zal op Jozefs bevel 'de hand kussen' (vers 40). Dit kan een uiting zijn van eerbied, maar het kan ook betekenen - en dat lijkt mij in het geheel meer voor de hand liggen - gehoorzamen. 'Alleen deze troon zal ik groter zijn dan gij', dat wil zeggen: alleen de koninklijke waardigheid behoudt de Farao aan zichzelf. Dus kunnen we het ook zo lezen: door deze koninklijke troon zal ik groter zijn. Dat de Farao Jozef tot onderkoning

heeft aangesteld, toont hij ook daadwerkelijk, door aan Jozef zijn zegelring te geven. Dat is een bewijs van groot vertrouwen en van de overdracht van alle rechten van de kroon. Hiermee kan Jozef staatsstukken (bijv. wetten) bekrachtigen. Ook krijgt hij fijne (dure) linnen kleren aan. Kleren zo dun als zijde, die alleen door de rijken gedragen werden. Bij die uitrusting kreeg hij ook nog een gouden keten om zijn hals. Dat is een soort gouden kraag, die tot de uitrusting van een hoge ambtenaar behoorde. Hierna wordt Jozef rondgereden in de 'tweede wagen', de statiewagen en het volk wordt opgeroepen zich voor Jozef neer te buigen: 'Knielt' (vers 43). En er verandert nog meer in Jozefs leven. Hij krijgt ook een andere naam, een Egyptische: Zafnath Paänéah. Dat betekent: behouder, redder van het leven. Ook trouwt hij met één van de voornaamste jonge vrouwen van het land: Asnath (vers 45).

TER OVERWEGING

De jongensdroom van Jozef is uitgekomen. Als onderkoning is hij een vorst geworden voor wie ieder zich buigt. Daarin komt weer naar voren de trouw van de Heere. Langs ongedachte wegen maakt Hij Zijn Woord waar. Daar gebruikt Hij een heidense koning voor, die samen met zijn volk de afgoden dient. Een koning die er toch niet omheen kan Gods grootheid en majesteit te erkennen (vers 38). Zo kan God soms eer ontvangen van heidenen die Hem niet kennen (denk ook aan Nebukadnézar en aan de Romeinse hoofdman bij het kruis), terwijl Zijn eigen volk verstek laat gaan. Laat dat voor ons geen aanklacht worden. Jozef is nu een groot man geworden. Toch heeft hij het geloof en vertrouwen in Zijn God niet opgegeven. Dat is niet vanzelfsprekend als je het zo goed krijgt in je leven. En in zo'n omgeving, waarin heel het leven doortrokken was van de Egyptische godsdienst en in een huwelijk met een Egyptische vrouw... Juist door het geloof in God werd zijn politiek bepaald. Door alles heen blijkt hoe Jozef een type is van de Heere Jezus Christus, Die ook werd vernederd - lijden en sterven - maar ook verhoogd - opstanding en hemelvaart met Zijn troonsbestijging. Ook zette Jozef zich volledig in voor de redding van het volk. Wel moest Jozef ook zelf van Gods reddende genade leven!

e. Jozef als redder in nood (Gen. 41: 46-57)

UITLEG VAN DE TEKST

In de verzen 46-49 lezen we over de graanpolitiek van de nieuwe onderkoning. Jozef is dan dertig jaar. Hij trok het hele land door om overal de zaken goed te regelen. Zo wordt het koren ingezameld

zoals Jozef het zich had voorgesteld. De oogsten waren overvloedig. Jozef zelf werd in deze tijd ook door God gezegend. Niet alleen in macht en aanzien en in de taak en het inzicht dat nodig is om die taak naar behoren te kunnen uitvoeren, maar ook in zijn gezinsleven. Dat Jozef dat ook zelf als zegen ervaart, blijkt uit de namen die hij aan zijn zonen geeft. De oudste noemt hij Manasse, dat betekent: 'God heeft mij doen vergeten al mijn moeite, en het ganse huis mijns vaders' (vers 51). De tweede krijgt de naam Efraïm, dat betekent: 'God heeft mij doen wassen (groeien) in het land van mijn verdrukking' (vers 52). Na de zeven jaren van overvloed beginnen de zeven jaren van honger. Als dan de Egyptenaren gaan vragen om koren worden ze verwezen naar Jozef (vers 55). En Jozef opende de schuren en verkocht het koren. Niet alleen aan de Egyptenaren, maar ook aan volkeren rondom Egypte. 'Want de honger was sterk in alle landen' (vers 57).

TER OVERWEGING

Juist ook deze laatste verzen laten zien dat God niet wil dat mensen verhongeren. Hij heeft ervoor gezorgd dat er voldoende voedsel is. Daar gebruikte de Heere Jozef voor. Als slaaf hier gekomen, nu op één na de machtigste. Maar hij gebruikt zijn macht ten dienste van het volk. Zoals er nu redding was bij Jozef in de hongersnood, zo is er bij de Heere Jezus redding voor de nood van onze zonden en ons verloren leven. Zoals de Farao zei: 'Ga tot Jozef, doet wat hij u zegt', zo mogen we vandaag zeggen in onze vertelling: 'Ga tot de Heere Jezus, bij Hem alleen is redding en leven.' En als we tot Hem gaan en doen wat Hij zegt, ontvangen we het leven. Want nog gaat Zijn Woord uit: 'Komt tot Mij, hoort en uw ziel zal leven!' (Jes. 55: 3a).

GELOOFSLEER

Heidelbergse Catechismus, zondag 50.